

Előfizetési díj:

Postán vagy Pécsen házhoz küldve: egész évre 5 ft., fél-évre 2 ft. 50 kr., negyed évre 1 ft. 25 kr. egyes szám 15 kr. Megjelenik minden szombaton. Egyes számok kaphatók Weidinger N. könyvkeres. (Széchenyi tér).

PÉCSI FIGYELŐ.

Hirdetések ára:

Egy négyhasábos petit sor egyszeri megjelenésért 8 krt többszöri megjelenésnél árleegedés adatik. Minden hirdetés után 30 kr. bélyeg díj fizetendő. A nyílt tér 1 petit sora 10 kr. A hirdetési díj előre fizetendő.

Szerkesztői iroda:

Ferenciek utca 22. sz. I emelet. Kéziratok vissza nem küldetnek

A lap szellemi részét illető közlemények és előfizetések a szerkesztőséghez, a hirdetések pedig a kiadóhivatalhoz intézendők. Előfizetheti helyben: a kiadóhivatalban, Blauborn Antal úr a városi építletben, Lill János úr a budai külvárosban, Böhm C. F. úr a szigeti külvárosban lévő kereskedésében, és Fesztl Károly úr könyvkötő üzletében, Király utca (nemzeti kaszinó épület), valamint a vidéken minden postahivatalnál.

Kiadó hivatal:

Taizs Mihály nyomdájában Majláth-tér 22. szám alatt.

A nyomorékok.

Ajanlja különösen a közigazgatási bizottságok becses figyelmébe.

Most pár éve arról volt szerencsém a „P. F.”-ben véleményt mondani: mily szükséges lenne, hogy a koldulás megveszerte szabályoztatnék... Most különösen azon tehetetlen nyomorékokról óhajtok értekezni, kik a természet vagy a sors által üldözötve, tagjaik vagy érzéki szerveik hiányossága mellett folytonosan ép embertársaik segélyére szorulnak.

Kinek ne tűnt volna már fel a vásárok, különféle ünnepélyek és különösen az imitt-amott tartatni szokott búcsuk alkalmával összegyűlt nyomorékok serege, kik ilyenkor egész sorfalakat képezve eltorzult tagjaikat mutogatják, hogy az arra menők részvétét megindítsák?!

Kinek csodálkoznék ilyenkor azon, hogy nálunk az ily szerencsétlenek oly számosan vannak;... hogy azokról senki nem gondoskodik; s hogy azoknak még ily népes helyeken is megengedtetik az, miszerint jalkiáltásaikkal minden jobb érzés ellenére az állam, a társadalom és kor szégyenére és gunyjára a levegőt folytonos hullámszásban tartásák?!

Azon nyomorékok siránkozó s nyöszörgő panasza, mely az ott ájtatoskodók énekébe vegyül, a legkiáltóbb s a legsúlyosabb vád az emberiség és különösen azok ellenében, kik — bár hivatásuk lenne — a társadalom e számalomra méltó mostoháiról nem gondoskodnak!...

A nyomorék munkaképtelenségük egyáltalában nem kellene azt megengedni, hogy kolduljanak, vagy hogy velük egyes munkaképesek valóságos keresetet üzenek; mert az nemcsak hogy botránys, hogy sem az állam sem a társadalom még az ily tehetetleneket se látja el; nemcsak hogy közgazdaságtalag hátrányos, a mennyiben a valódi nyomorékok mellett az épeknek is keresetet biztosít és azokat a munkától elvonja, hanem: mert az erkölcsi és közegészségi tekintetből rendkívül káros az állam s társadalomra egyiránt.

A törvényhozás 10 év alatt sok törvényt hozott már; de merem mondani, hogy azoknak legalább 1/10 részé nem bír oly fontossággal, mint az, mely e szerencsétlenekre nézve hoztatnék.

Általában több mint valószínűnek tartják azt, hogy a mi nyomorékaink, kik az országot keresztül-kasul barangolják, nagy részben nem a természetűl vannak annyira megverve, hogy a legkülönfélékű annyira eltorzulva és megcsontítva legyenek. És fájdalom! ezen hit nem indokoltan és nem alapelkülű. Ugyanis: már a születésnél is jönnek ugyan elő esetek, hogy egyes tagok hiányoznak, vagy annyira el vannak torzulva, hogy az illetők idővel mint keresetképtelenek tengetik életüket; de ezek részint igen ritkák, részint nagy részük hibás és egészségtelen fejlődésükkel fogva már gyermekkorában elhal; — részint pedig, ha mint keresetképtelenek felnőnek is, családjaik körében is megélhetnek, a nélkül tehát, hogy koldulni járnának. — Az olyanok, kik ép testtel születve később valami betegség vagy szerencsétlenség következtében vesztenék e. (orvosi beavatkozás nélkül) egyes tagjaikat, vagy eltorzulnának, — szintoly ritkák; hiszen a legnagyobb törekséknél is, ha csak jó szándékkal ápolatnak azok, (még ha nem szakértőleg is!) legtöbbszörre vagy meggyógyulnak az

illető tagrészek annyira, hogy azok ismét használhatók lesznek, vagy elpusztulnak az illetők... Az olyanok, kik valamely veszélyes törés, zúzódás, vagy betegség következtében orvosi műtét által veszítik el egyes tagrészeit, hogy az által életük megmentessék, már gyakoribbak. De ezek azon orvosi beavatkozás által girbegörbe s undorító torzalakokat nem nyernek; a roncsolt s beteg rész leválasztatván, a megcsontított, de tiszta ép és egészséges tagrész marad vissza, mely semmi visszatartó benyomást többé nem gerjeszt.

Az úgynevelt szerzett, vagyis valamely betegség vagy szerencsétlenség következtében létrejött és keresetképtelenséget okozó hiányok közt leggyakoribb még, midőn a hallási s beszélni és különösen midőn a látási tehetőség szenved, azaz: leggyakoribbak még az ily természetes szerencsétlenek közt a siketek, némák és leginkább a vakok.

És mégis feltűnő, hogy a sok nyomorék közt, kiket alkalmilag szemléltünk, nem a vakok azok, kik a legszámosabbak, amely hiány pedig különösen a szegényeknél a csecsemőkorból az elhanyagolt szembejök következtében könnyen beáll s a mely hiányt pedig szándékosan is a legkönnyebben létrehozhatni; hanem különösen a végtagok (karok, lábszárak) különféle alakú eltorzulásai, melyek t. i. a szemléltők figyelmét leginkább felkeltik és azok részvétét megindítják... hiszen minél torzabb az alak, annál nagyobb a könnyűrület és: annál sürűbbek a krajcárok!...

Igaz, hogyha megkérdezzük azon búcsujáró szerencsétleneket: ők azt fogják mondani, hogy úgy születtek, vagy hogy valamely betegség, vagy szerencsétlenség áldozataivá lőnek! De hát ez természetes, miután a torzítás oly korban vitetik véghez, hova az emlékezet már alig hat vissza, vagy ha igenis, — az nagyon homályos. És a dolgot úgy is lehet intézni, hogy a gyermek maga is azt gondolja, hogy csakugyan véletlenségből történt a baja; meg aztán hajlékonyságánál fogva éveken át tetszésük szerint „nevelhetik“ azt, mielőtt p. búcsuféle nyilvános helyeken „kiállítatnák“... És annyi pedig ismét áll, hogy nyomorék gyermekeket aránylag igen ritkán látunk; pedig hát torzalaku gyermeknek még többnek kell lenni, mint felnőttek, miután a torzultság a hibás fejlődés következménye... és miután a gyermekeknek legalább fele el is hal, mire felüő...: Hol vannak hát azon gyermekek? Miért nem hordják azokat is a búcsúkra?!

Semmi kétség nincs benne, hogy azon szerencsétlenek egy, és pedig jelentékeny része nem valamely sorsbeli csapás, hanem egyes gonosz emberi kezek által szándékosan tétetik nyomorékká, épen azon célból, hogy később jövedelmi forrásul szolgáljanak... Megerősíti ezen hitet a fenti tényeken alapuló s eléggé indokolt gyanun kívül a néha történő gyermeklopások is... Pedig a koldusoknak magoknak is vannak gyermekeik, kik feltűnés nélkül is oly könnyen lelketlen szülei áldozataivá eshetnek!...

Mindenesetre azon körülmény, hogy az ily torzalakok alkalmasság arra, hogy egyesek bennük biztos kereseti tőkét birjanak, ingerlő csábul szolgál arra, hogy egyes megromlott lelkek magoknak ily tőkét biztosítsanak... Ha tehát semmi egyéb ok se szólna a mellett, hogy a nyomorékok koldulása országosan betiltatnék, mint épen a jelzett, s habár az pusztá gyanunál nem is lenne egyéb, hogy egyes ártatlan gyermekek az illetők vadságának ki vannak téve, és hogy azok, kiknek gyermekei időnként eltűnnek, hasonló gyanu által kizsároltatnak: már ezen csáberő maga elég ok lenne arra, hogy azon tilalom még ma szigorúan végrehajtatnák!

Megszűnvn az ok: a csáb, — természetesen meg kellene szűnnie az okozatnak: a most legvalóságosintúben gyakorolt torzítási kizsárolások is, a mi t. i. azontúl jövedelemmel nem kecsegtetve; és meg kellene továbbá szűnnie a most netán meg-rabolt szülők semmi egyéb által le nem küzdhető fájdalmas gyanujának is.

Pedig még több igen fontos ok van arra, hogy azon tilalom minél előbb kihirdetnénk. A szóban levő nyomorékok egy része oly undortgerjesztő, hogy gyengébb idegzetűekre és kik azok látásához még szokva nincsenek, nemcsak a legkellemetlenebb benyomást, hanem valóságos betegséget, sőt életveszélyt is okozhat. All ez különösen a terhes nőkre nézve, kik úgyis érzékenyebbek lévén, rájuk oly torzalakok látása következményeiben gyakran a legveszélyesebb is lehet, a mennyiben: ijedelem, idegrázkódás, nehézkör, vérzés, elvetélés, a mi egy életet (a magzatét) a legtöbbszörre kiolt, míg néha a másikat is (az anyáét) fenyegeti, könnyen létrejön. És ha ezek, vagy más betegségek nem következnek be, az illető nők születendő gyermekükre nézve többszörre folytonos aggodalomban töltik napjaikat, miután az általános közhiedelem szerint a terhes nőket érő erősebb benyomások az illető magzatot is visszatükrözzödnék; — a mi pedig, hogy szintén rosz következményeket vonhat maga után, nagyon is feltehető.

Különbben is hogyan egyeztethető meg a búcsuhelyek fogalmával, hogy azok, hová a nép vallásos ájtatosságát végett jár, oly embereknek jövedelmező tanyáivá is szolgáljanak, kik talán a legnagyobb büntetést érdemelnék?... hogy azon, a vallásosság gyakorlására kizsárolt helyek egyszerűsége az emberi söpredékek is gyűlhelye legyen, hol iszonyu, de titkos gonosztevéik tárgyaiért jutalmat szedjenek?!

Hogyan lehet azt megengedni, hogy azon helyek mintegy találkozó helyek legyenek a keresztényszeretet és vad kegyetlenségeknek, hová az emberek a legelentesebb célokból törekedjenek; — hogy azok épen kiállító helyeivül szolgáljanak az emberek alig hihető bűneinek és szerencsétlen áldozatainak, kik közül ki tudja hányan vannak, kik ezen szabadalmazott embervásár hiányában talán hasznos és boldog tagjai leendettek volna a társadalomnak s az államnak és kiknek netáni eltűntök felett ki tudja hány anya és család kesereg; — s hányan dúlatott fel egész élte nyugalma?!

A vallásosság ellenében is a legnagyobb visszaélések követtetnek ott el az által, hogy a vallásos érzelmek tiszta zsarolásra is kizsároltatnák! Hogyan lehet azt elnézni, hogy nálunk, hol a semmittevés- és ingyenélésre, ezen, annyi rosz forrására úgyis oly nagy hajlam, ez oly nyilvánosan, oly ingerlőleg és csábítólag még fokoztatnák arra, hogy egyesek magoknak egy-egy vagy tau több és minél jövedelmezőbb

nyomoréokra szert tenni igyekezzenek?!

Ezen emberbaráti, erkölcsi, vallási és közigazgatási tekintetek mellett még anyagiak is vannak; mert az illető dologképtelen nyomorékok mellett még egészséges vezetőik s netáni családjaik is henyélnek, fogyasztnak és pusztítanak: Ezek mind megannyi fekélyek a társadalom s állam testén, melyek annak egészségesebb vérét is veszélyeztetik s többé kevésbé megfertőztetik.

Valóban nem lehet eléggé csodálni, hogy rendezett államban, mint a milyen hát mi is (?) lennénk, a fenti igen fontos szempontokat tekintetbe nem véve, már rég törvényhatóságilag nem intézkedtek arról, hogy azon szerencsétlenek ügyét, kik pedig ép embertársaik száalmát és gondoskodását annyira megérdemelnék, már eddig is nem rendezték!

Ezen indokoltan és az általános részvétlenséget oly szembeötlőleg feltűntető hanyagság annál inkább megrovandó; mert azon szerencsétlenekekről törvény nélkül is, csupán egyszerű szabályrendelettel, sőt azt hiszem törvényhatóságilag és minden költség nélkül is lehetne intézkedni! Csak akarni kellene!

Nem a legegyszerűbb, a legtermészetesebb és a leginkább célhoz vezető lenne-e az, hogy minden kolduló nyomoréknak a saját szülőföldjéről eltávolozása szigorúan megtiltatnák és hogy azok gondozására az illető városok és községek utasítottatnának?...

Ime! ez egyszerű közigazgatási intézkedés következtében is megtörténhetnék minden megyében; — nem kerülne egy krajcárba se, és mégis mennyi rosznak, visszaélésnek és — ha az intézkedés szigorúan s általánosan megtartatnék, — hány bünténynek eleje vétetnék!... Es mily megnyugtató lenne ez a társadalomra!

A saját nyomorékaikat, kik keresetre csakugyan képtelenek, szívesen eltartatnák az illető községekbeliek; mert bármily önzők legyenek is az emberek, az igazi szerencsétlenek iránt mégis részvéttel viseltetnek... És az ily módon ki lennének zárva azok, kik most amazokkal keresetet üzve, a község könnyűrületét bitorolják.

A búcsujárásoknak erkölcsi és egészségügyi tekintetből több árnyoldalai is vannak ugyan még, melyek lassanként szabályzandók lennének; melyek azonban az előbb vázoltakhoz képest jelentéktelenebbek, s melyeken pedig mégis nehezebb segíteni, a mennyiben ezek már a vallás körébe is vágván: e tekintetben az illető egyházi és közigazgatási közegeknek egyetértő közreműködésével lehetne csak célt érni... Azért különösen leginkább csak a nyomorékok iránti intézkedést batorodom ezenel a nem rég szervezett közigazgatási bizottságok becses figyelmébe ajánlani, mint a mely a legkönnyebb- és legegyszerűbben azonnal végrehajtható. Ime! ez alkalom igen kedvező arra, hogy a nevezett testületek, melyek úgyis a közjólét elmozdítására hivatvák, kétes reményekkel megkezdett pályájukat a társadalom s az állam érdekében a legemberbarátiabb és leghasznosabb lépések egyikével megkezdvn, magok iránt az általános bizalmat felköltsék!...

Hassanak oda, hogy azon nyomorultak a búcsuhelyekről egyszerűen és minél előbb eltiltatván, mindenkik saját születés helyére utasítottassék!...

Úgy gondolom, hogy, ha már közigazgatási jogokkal felruházott hatóságaink vannak, ezek tekintéiyét

és az irányukbani tiszteletet nem kevésbé emelné az, ha gondjukat és működéstüket oly irányban is gyakorolnák, melynek végleges rendezését minden esetre a kormányának kell ugyan elintéznie; melyet azonban ideiglenesen saját körében minden hatóság is törvényes jogánál fogva az általános közóhaj találkozásával megtehetne.

Serli Sándor tr.

Szinte a vidékről.

A „Pécsi Figyelő“ f. é. 18. számában egy pécs-egyháznevegyei lelkész felszólal egy hosszabb, s némely helyeken egy kissé zavart cikkben, és azt hozza hírül: hogy hogy nm. püspökünk áttéteti fog a veszprémi püspöki székre. A tisztelt lelkész ur e hirt elhízi, mert (mint mondja) püspökünk „állítólag nem szívesen lakik Pécsen“; — az még jó a t. cikköz részéről, hogy a püspöknek ebbeli szándékát és óhaját „megbocsájtható“-nak találja (!) — Én már magam is kezdem elhinni püspökünk áthelyeztetését, de nem azért, mivel nem szívesen lakik Pécsen, hanem mivel a hírlapok szerint a „translatio“ felsőbb helyen megtörténnek mondatik; s habár igaz a költő szava: „Fama tam fieti tenax, quam nuntia veri“, utób mégis beáll a mondat második része, és „Fama“ asszonyosság sok kirtőlésének „factum“ lesz vége. *)

A tisztelt vidéki levelező értekezésében, melyben a leendő új püspököt némiképp eleve megjelkézi, hosszú sorokban parkodik kimutatni, mily szomorító, sőt veszélyes a clerusra nézve, ha a főpásztor mint idegen, nem ismervén a reabizt megvét, „sugók és tanácsadók“-ra szorul; és a hosszú sorok rövid értelme arra megy ki: hogy megyebeli pap, ki a clerust és egyházmegyét ismeri, neveztessek ki utódal a pécsi püspöki székre; s azzal, hiszi a cikkíró, segítve leend minden egyesnek baján. Én ezen propositiót feltűnően alá nem írom; mert a netán kinevezendő megyebeli egyén sem lesz „infalibilis“ és mindentudó, s ambar a megvét s ennek papaságát részint tapasztalásból, részint hírből ismerheti, mégis sok esetben tanácsadókra fog szorulni, mer ő is ember marad, habár a püspöki consecratiót fel is veszi, s mint ember nem mindenkor tehet eleget annyi a megyében éléskört elemek; tehát mintegy biztosítani akarván magát, támaszkodik senatusára — káptalan és consistoriumra.

A pécsi egyházmegye Isten kegyelméből már 841. év óta fenáll, és az évek e hosszú során a 75. püspök közül csak kettőt ismerünk, kik a pécsi clerusból választva nevezettek ugyanezen püspöki székre, ugyanis: I. Miklóst (1346—1360.) kiről mondatik: „Canonicus Quinqueecclesiensis, Transylvanæ et Janrinensis Ecclesiarum“; és így ez sem volt csupán pécsi, hanem egyszersmind erdélyi és győri kanonok, kiről Koller érte írja: „Unanimi etiam Fratrum voto, auctoritate Apostolica (Clemens VI.) Quinqueecclesiensis Ecclesie Episcopum et Pastorem creavit.“ (III. 2.) — Továbbá I. Andrást (1445—1455.) „qui fuit Praepositus Ecclesiae collegiatae J. Joannis Baptistae de Castro Quinqueecclesiensis“ (i. h. 385.) nem is a nagy, hanem a kis vagyis társas káptalan tagja és prépostja volt.

Látjuk tehát, hogy annyi századok óta a pécsi clerusból csak kettő lett pécsi püspök: nem mintha a pécsi egyházmegye nem bírt volna araváló egyénekkel, mert nekünk is voltak hírneves emberek, és ezekből megvén több más püspöki székekre juttatott főpásztorokat. Ide nem számítom a török előtti időket, honnét csak három említek, u. m. Mathéy Istvánt, ki Draskovics György pécsi püspöknek titkára lévén, s különféle méltóságokon keresztül mevéen meghalt 1591. évben Győrött mint váci püspök, — továbbá Brodaries Istvánt, ki pécsi kanonokból először szerémi, aztán váci püspök lón († 1539) és a híres Oláh Miklóst, ki szinte pécsi kanonokból zágrábi, majd egri püspök lett, s végül a primási székre emeltetett. Hanem tekintsük az újabb kort, s látni fogjuk: hogy 110. év alatt (1748.—1858.) a pécsi egyházmegye a hazának különféle püspöki székekre kilenc egyént adott; s azon fölül hány nagyprépostot és kanonokot ajándékozott vidéki káptalanoknak? hány tanárt az egyetemnek? — Voltak tehát a pécsi clerus közt, s vannak jelenleg is derék egyének, s mégis tetszett az isteni gondviselésnek!) kilencedfél század alatt csak a k

*) Tan, mire e sorok megjelennek, meg is hozták már a lapok a hivatalos jelentést.

*) És a felsőre gyakorlott emberi befolyásnak.

